

Прес бюлетин

на Центъра на ЕС по наркотиците в Лисабон

ЕВРОПЕЙСКИ ДОКЛАД ЗА НАРКОТИЦИТЕ, 2018 Г.: АКЦЕНТИ

EMCDDA: употребата на кокаин отново нараства в условията на динамично променящия се пазар на наркотици

(7.6.2018 г., ЛИСАБОН — **ВЪЗБРАНА: 10,00 ч. ЦЕВ/09,00 ч. местно време в Лисабон**) Агенцията на ЕС за наркотиците (EMCDDA) представя днес нови данни за повишена достъпност на кокаин в своя *Европейски доклад за наркотиците за 2018 г.: Тенденции и развития*, представен в Брюксел ⁽¹⁾. Тази констатация е направена на фона на динамично развиващия се пазар на наркотици, който се адаптира бързо в отговор на предприеманите мерки за контрол на наркотиците. В своя годишен преглед Агенцията анализира и предизвикателствата, свързани с новите психоактивни вещества (НПВ), включително: достъпността на нови синтетични опиоиди (и особено на производни на фентанила с голяма сила на действие), както и проблемите, свързани с употребата на синтетични канабиноиди сред маргинализирани групи (включително лишените от свобода).

В доклада на EMCDDA се изтъква, че във всички сегменти на пазара наркотиците са много леснодостъпни, като са налице данни за възходяща тенденция в някои области. Съгласно най-новите данни в Европа (държавите от ЕС-28, Турция и Норвегия) през 2016 г. са докладвани повече от 1 млн. конфискации на незаконни наркотици. Повече от 92 млн. възрастни в ЕС (на възраст между 15 и 64 години) са опитвали незаконни наркотици през живота си, а през 2016 г. приблизително 1,3 млн. души (в държавите от ЕС-28) са били лекувани за употреба на незаконни наркотици.

Димитрис Аврамопулос, европейски комисар по въпросите на миграцията, вътрешните работи и гражданството, заяви: „Понастоящем сме свидетели на завишени нива на производство и достъпност на наркотици в Европа. Наред с това пазарът на незаконни наркотици е силно динамичен и адаптивен, поради което е още по-опасен. Ако искаме да съхраним изпреварващата си позиция в този процес, усилията ни трябва да са насочени както към постигане на устойчивост, така и към изграждане на капацитет за ответни действия, и това е така не на последно място поради нарастващото значение на онлайн пазара и разработването на нови видове наркотици. С влизането в сила на новите правила относно новите психоактивни вещества в края на годината Европа ще разполага с нови и по-ефективни инструменти за по-успешно справяне с тези предизвикателства и за по-ефикасна защита на европейските граждани от опасните наркотици“ ⁽²⁾.

Кокаин: установена е повишена достъпност и най-високата чистота през последното десетилетие

Кокаинът е най-често употребяваният незаконен наркотик от групата на стимулантите в Европа. Около 2,3 млн. млади хора (на възраст между 15 и 34 години) са употребявали наркотика през последната година (по данни за държавите от ЕС-28). На фона на наличните данни за разширяване на отглеждането на кока и на производството на кокаин в **Латинска Америка** представеният днес анализ потвърждава, че пазарът на кокаин в Европа запазва своя мащаб, като показателите сочат завишено ниво на достъпност на наркотика в редица държави. Въпреки че цената на кокаина остана стабилна, през 2016 г. чистотата на продавания на дребно наркотик

достигна своето най-високо ниво през последното десетилетие (инфографика на стр. 26). Броят на конфискациите на кокаин също нарасна. През 2016 г. в Европейския съюз са отчетени около 98 000 конфискации на кокаин (в сравнение с 90 000 конфискации през 2015 г.), възлизащи на 70,9 тона от наркотика (фигура 1.6).

На равнището на отделните градове според резултатите от проучване на остатъчните количества наркотици в градските отпадни води, проведено между 2015 и 2017 г., е отчетено нарастване на остатъчните количества кокаин в 26 от 31 града, за които са налице данни за този период⁽³⁾. Най-големи остатъчни количества са установени в градове в **Белгия, Нидерландия, Испания и Обединеното кралство**, а в обхванатите от проучването градове в Източна Европа са отчетени малки количества (фигура 2.5).

В представения днес доклад се съдържат данни за нарастване на броя на постъпилите за първи път на специализирано лечение за употреба на кокаин (инфографика на стр. 45). През 2016 г. 30 300 пациенти са постъпили за първи път на лечение във връзка с проблеми, произтичащи от употребата на този наркотик, което е с една пета повече от нивото на същия показател за 2014 г. През същата година повече от 67 000 пациенти са постъпили на специализирано лечение за свързани с употреба на кокаин проблеми. Особена загриженост пораждат около 8 300 пациенти, които са постъпили през 2016 г. на лечение за употреба на крек като основен наркотик. Освен това в мрежа от 19 контролни болници (Euro-DEN Plus) кокаинът се нарежда на второ място по броя на приетите спешни случаи, свързани с употреба на наркотици през 2016 г. (фигура 3.7).

Методите и маршрутите на трафик също изглежда се променят. Съгласно данните за 2016 г. **Иберийският полуостров**, който в миналото беше основната входна точка в Европа за изпращаните по море пратки кокаин, макар и да не е изгубил значението си в това отношение, е приел по-малко незаконни пратки през годината, като понастоящем се отчитат конфискации на големи количества от наркотика в контейнерни пристанища на север от този регион. През 2016 г. **Белгия** конфискува 30 т кокаин (43% от изчисления общ годишен обем на конфискациите на кокаин в ЕС).

Директорът на EMCDDA Алексис Гусдийл посочи: „Данните, представени в нашия нов доклад, показват, че понастоящем в Европа се чувстват последствията от нарасналото производство на кокаин в Латинска Америка. Първите сигнали от анализа на отпадните води, сочещи нарастване на достъпността на кокаин, вече се потвърждават от данни от други източници, които отразяват нарастване на предлагането, включително повишаване на чистотата и на броя и обема на конфискациите на наркотика. Изразяваме нашата загриженост във връзка с последствията за здравето от употребата на кокаин, тъй като сме свидетели на някои тревожни процеси в тази област, включващи нарастване на броя на хората, постъпващи за първи път на лечение за проблеми, свързани с употреба на кокаин. Тези процеси изтъкват нарастващото значение на предоставянето на ефективни мерки за превенция, лечение и намаляване на вредите за употребяващите кокаин“.

Признаци на разширяване на производството на наркотици на територията на Европа

Европа е важен пазар на незаконни наркотици, които се внасят незаконно от редица региони в света, включително **Латинска Америка, Западна Азия и Северна Африка**. В представения днес доклад обаче се изтъква и значението на **Европа** като производствен регион, като се изтъква, че: „За голяма група вещества наблюдаваме през настоящата година тревожни признаци на нарастване на производството на наркотици на територията на Европа“.

Производството се осъществява в по-голяма близост до потребителските пазари по редица причини, включително: улесняване на достъпа до наркотици, намаляване на риска от разкриване на границите и, в зависимост от съответния наркотик, достъпността или цената на основните химикали, необходими за производствения процес. В доклада са посочени няколко примера на нарастване на производството на наркотици в Европа и за иновации по отношение на производствените методи. Тези примери включват данни за: незаконни лаборатории за преработване на кокаин, нарастване на броя на разбитите лаборатории за производство на MDMA

(„екстази“), разширяване на производството на метамфетамин и на участието на организираната престъпност в това производство, осъществяване на окончателните етапи от производство на амфетамин в държавите на употреба на наркотика и разкриване на малък брой лаборатории за производство на хероин. Някои от синтетичните наркотици, произвеждани в ЕС, са предназначени за външни пазари, например **Северна и Южна Америка, Австралия, Близкия и Далечния Изток и Турция**.

Увеличеното производство на канабис с голяма сила на действие в Европа изглежда е оказало въздействие върху дейността на производителите на канабис извън ЕС, което намира отражение в повишаването на силата на действие на канабиса — смола, внасян незаконно в Европа от **Мароко**. Наред с горното са налице признаци, че новите психоактивни вещества, които обичайно се произвеждат в **Китай** и се внасят в Европа за опаковане, в някои случаи се произвеждат на територията на Европа.

Канабис: достъпността и употребата запазват високите си равнища, а променящите се политики в други региони може да породят предизвикателства за Европа

Канабисът запазва значението си на най-широко употребявания незаконен наркотик в Европа, което личи от данните за равнищата на разпространение, нарушенията на законодателството в областта на наркотиците, конфискациите и новите случаи на търсене на лечение. Около 17,2 млн. млади европейци (на възраст между 15 и 34 години) са употребявали канабис през последната година (в държавите от ЕС-28), а около 1% от възрастните европейци (на възраст между 15 и 64 години) приемат наркотика всекидневно или почти всекидневно (данните са за държавите от ЕС-28).

Канабисът е свързан с повече от три четвърти (77%) от общо 800 000 случая на правонарушения, свързани с употреба или притежаване на наркотици, отчетени в ЕС през 2016 г., във връзка с които е известен основният наркотик (фигура 1.14). Наред с горното канабисът е и най-често конфискуваният наркотик, като през 2016 г. в ЕС са отчетени 763 000 конфискации на продукти от канабис. Канабисът е причината за най-големия дял (45%) от случаите на новопостъпили пациенти на лечение за употреба на наркотици в Европа (ЕС-28, Турция и Норвегия). Броят на постъпилите за първи път на лечение във връзка с проблеми, произтичащи от употреба на канабис, е нараснал от 43 000 през 2006 г. на 75 000 през 2016 г. в 25-те държави, за които разполагаме с данни и за двете години (инфографика на стр. 41).

Внесените неотдавна изменения в регулаторната рамка за употребата на канабис в някои страни в **Северна и Южна Америка**, включващи узаконяване на употребата в някои юрисдикции, доведоха да бързото възникване в тези места на търговски ориентиран пазар на канабис за развлечение. Като следствие от този процес се наблюдават иновации по отношение на системите за предлагане и на разработването на продукти от канабис (например „електронни течности“, продукти за консумация и разновидности с голяма сила на действие).

Не е ясно какви биха били последиците за Европа, ако в някои страни в **Северна и Южна Америка** се развие голям законен пазар на този наркотик, но не може да се изключи въздействието на подобен процес върху моделите на предлагане или употреба в Европа. **EMCDDA** наблюдава внимателно международните тенденции по отношение на регулирането на употребата на канабис, с цел да събере информация, необходима за по-добро разбиране на осъществяваните промени и за оценка на възможното въздействие на тези промени върху ситуацията в Европа ⁽⁴⁾. Въпросите на политиката, които са предмет на повишено внимание в контекста на променящите се международни подходи към регулирането на канабиса, включват и въпроса за употребата на канабис и управлението на моторни превозни средства под въздействието на наркотика. Това е темата на публикуван неотдавна доклад на **EMCDDA**, изготвен с участието на международни експерти. ⁽⁵⁾

Установени са по-малък брой нови психоактивни вещества, но са налице повече данни за вредите от тях

Новите психоактивни вещества (НПВ или „нови наркотици“) все още представляват сериозно предизвикателство във връзка с политиките и общественото здраве в Европа. Тези вещества, които

не са обхванати от международните механизми за контрол на наркотиците, включват широк кръг химикали, сред които синтетични канабиноиди, опиоиди, катинони и бензодиазепини (фигура 1.10). През 2017 г. чрез **системата на ЕС за ранно предупреждение** беше предоставена за първи път информация за 51 нови психоактивни вещества — приблизително по едно вещество всяка седмица през годината. Въпреки че общият годишен брой на новите психоактивни вещества, пуснати за първи път на пазара, е по-малък в сравнение с пиковите години (98 докладвани вещества през 2015 г. и 101 вещества през 2014 г.), общият брой на достъпните нови психоактивни вещества остава голям. Към края на 2017 г. **EMCDDA** извършваше наблюдение на повече от 670 нови психоактивни вещества (в сравнение с около 350 вещества през 2013 г.) ⁽⁶⁾. Вредите за здравето, свързани с нови синтетични канабиноиди и нови синтетични опиоиди, включващи остри отравяния и смъртни случаи, мотивираха **EMCDDA** да проведе през 2017 г. девет оценки на риска, което е безпрецедентно висок брой.

Новите синтетични канабиноиди, от които от 2008 г. насам са открити 179 вещества (включително 10 през 2017 г.), са най-голямата група химични вещества, наблюдавана от **EMCDDA**. Често продавани под формата на „растителни смеси за пушене“, тези вещества са най-често конфискуваните НПВ през 2016 г., когато са докладвани малко повече от 32 000 конфискации (в сравнение с 10 000 конфискации, докладвани през 2015 г.) (фигура 1.12). Това е почти половината от общия брой на конфискациите на НПВ, докладвани на Агенцията през 2016 г. През 2017 г. бяха извършени оценки на риска от четири синтетични канабиноида (AB-CHMINACA, ADB-CHMINACA, 5F-MDMB-PINACA и CUMYL-4CN-BINACA).

Все по-често се откриват нови синтетични опиоиди с голяма сила на действие (особено производни на фентанила), които имитират въздействието на опиати с естествен произход (например хероин и морфин). В някои случаи тези вещества са достъпни под нови форми (например спрейове за нос) или се продават като незаконни наркотици, например хероин или кокаин, или са смесени с тях. От 2009 г. насам на пазара на наркотици в Европа са установени общо 38 нови синтетични опиоиди (13 от които през 2017 г.). Производните на фентанила вещества, които имат ключово значение за развиващата се понастоящем криза на употреба на опиоиди в **САЩ**, следва да бъдат предмет на постоянна загриженост и бдителност в Европа. Тези вещества, някои от които имат многократно по-голяма сила на действие от морфина, са свързани с над 70% от докладваните през 2016 г. 1 600 конфискации на нови синтетични опиоиди. През 2017 г. чрез **системата на ЕС за ранно предупреждение** бяха докладвани десет нови производни на фентанила, пет от които бяха предмет на оценки на риска (акрилоилфентанил, фуранилфентанил, 4-флуороизобутирилфентанил, тетраhydroфуранилфентанил и карфентанил).

Местата за лишаване от свобода: акцент върху здравните грижи и новите наркотици

В местата за лишаване от свобода е от решаващо значение да се предоставят здравни грижи на употребяващите наркотици, като мерките в тази насока могат да са от полза за цялото общество (изразяващи се например в предотвратяване на смъртните случаи в резултат на свръхдоза наркотици след освобождаването от затвора, намаляване на предаването на свързани с употребата на наркотици заразни заболявания като инфекции с ХИВ и HCV). В тазгодишния доклад са разгледани възможностите за дейности в тези места и е привлечено вниманието върху разликите между отделните държави по отношение на предоставянето на услуги ⁽⁷⁾.

В ново проучване, проведено в много държави, което е публикувано заедно с настоящия доклад ⁽⁸⁾, Агенцията разглежда задълбочаващите се проблеми, свързани със здравето и сигурността, които произтичат от употребата на **НПВ в местата за лишаване от свобода**. В проучването се посочва, че „употребата на НПВ и произтичащите от нея вреди са важно ново предизвикателство за системата на местата за лишаване от свобода в Европа“. От четирите основни вида НПВ, които се установяват в местата за лишаване от свобода, най-често биват докладвани синтетични канабиноиди. Важни фактори, обуславящи употребата на тези вещества в местата за лишаване от свобода, включват лесното им незаконно пренасяне (например чрез втечняване и разпръскване върху хартиени или текстилни изделия) и затрудненото им засичане чрез изследвания за наличие на наркотици в организма.

Продажби чрез интернет и поява на нови бензодиазепини

Макар че като цяло традиционните физически пазари на наркотици все още имат доминиращо значение, що се отнася до обема на продажбите, разполагаме с данни, че значението на онлайн пазарите нараства, което е ново предизвикателство за мерките за контрол на наркотиците. В рамките на проведено неотдавна проучване на **EMCDDA** и **Европол** бяха идентифицирани повече от 100 пазара в тъмната мрежа с глобален обхват, на които около две трети от реализираните покупко-продажби са свързани с наркотици⁽⁹⁾. Значението на видимата мрежа и социалните медии в това отношение също изглежда нараства, особено що се отнася до предлагането на НПВ и достъпа до неправилно употребявани лекарствени средства.

В представения днес доклад се изразява загриженост във връзка с появата на улиците и в онлайн пространството на нови бензодиазепини, които не са разрешени за употреба като лекарствени средства в **ЕС**. **EMCDDA** понастоящем наблюдава 23 нови бензодиазепини (3 от които са открити за първи път в Европа през 2017 г.). Някои от тези вещества се продават под съответните им химични наименования (например диклазепам, етизолам, флубромазолам, флунитразолам и фоназепам). В други случаи производители използват тези вещества, за да произведат фалшифицирани варианти на често предписвани лекарства на основата на бензодиазепини (като например диазепам и алпрозолам), които се продават на незаконния пазар на наркотици. През 2016 г. бяха конфискувани повече от половин милион таблетки, съдържащи нови бензодиазепини или сходни на тях вещества, което е с две трети повече от броя, конфискуван през 2015 г.

В свой анализ, публикуван заедно с представения днес доклад, **EMCDDA** разглежда **неправилната употреба на бензодиазепини сред високорисково употребяващите опиоиди в Европа**⁽¹⁰⁾. Макар че в много случаи тези лекарства се предписват на високорисково употребяващи наркотици със законна терапевтична цел, често те биват отклонявани и използвани неправилно, което допринася за нарастване на заболяемостта и смъртността сред тази група. Около 40% от постъпващите на лечение за употреба на опиоиди като основен наркотик са посочили бензодиазепините като втори проблемен наркотик. Проучването съдържа данни за развитието във времето на броя на новите бензодиазепини, за които са докладвани данни на **EMCDDA**.

Нарастване на смъртните случаи, причинени от свръхдоза наркотици, и значението на налоксона за превенцията

В представения днес доклад е изтъкната загрижеността от големия брой на смъртните случаи в резултат на свръхдоза в Европа, който нараства през последните четири години. Според направените оценки, през 2016 г. в Европа (държавите от ЕС-28, Турция и Норвегия) са настъпили повече от 9 000 смъртни случая в резултат на свръхдоза, свързани предимно с употреба на героин и други опиоиди, макар и в много случаи приемани съчетано с други вещества, и по-специално алкохол и бензодиазепини.

Предизвикателствата, свързани с традиционни и нови опиоиди, отново насочват вниманието към значението на опиоидния антидот налоксон за стратегиите за противодействие на случаите на свръхдоза⁽¹¹⁾. В доклада е подчертана неотложната необходимост да се „преразгледа текущата политика относно налоксона и да се разширят дейностите за обучение и повишаване на осведомеността както сред употребяващите наркотици, така и сред специалистите, които може да се натъкнат на тези наркотици“.

Председателят на управителния съвет на EMCDDA Лаура д'Ариго заяви в заключение: „Произтичащите от наркотиците заплахи за общественото здраве и сигурността в Европа все още изискват единни ответни действия. Приетият през 2017 г. план на ЕС за действие в областта на наркотиците предоставя рамката за европейското сътрудничество. С оглед на непрекъснатото изменяния се характер на проблемите с наркотиците и появата на нови тенденции е от решаващо значение нашата система за наблюдение да не изостава от процесите. *Европейският доклад за наркотиците*, заедно с докладите за 30 отделни държави, предоставя на органите, вземащи

решения, най-актуалния анализ, за да могат те да си съставят ясна картина на явлението и да адаптират политическите ответни действия за предотвратяване и преодоляване на възникващите предизвикателства“⁽¹²⁾.

Бележки

⁽¹⁾ Пакетът документи *Европейски доклад за наркотиците за 2018 г.* е достъпен на адрес: www.emcdda.europa.eu/edr2018 Представените в доклада данни се отнасят за 2016 г. или за последната година, за която има данни. Фигурите и диаграмите, цитирани в настоящия информационен бюлетин, се съдържат в самия доклад. Допълнителни фигури и таблици са поместени в Статистическия бюлетин за 2018 г. (www.emcdda.europa.eu/data/stats2018).

⁽²⁾ www.emcdda.europa.eu/news/2017/16/new-legislation-response-new-psychoactive-drugs_en

⁽³⁾ www.emcdda.europa.eu/news/2018/1/latest-data-wastewater-european-cities_en Анализът на отпадните води предоставя информация за колективната употреба на чисти вещества в дадена общност, като получените резултати не са пряко сравними с оценките за равнищата на разпространение, получени въз основа на националните проучвания сред населението.

⁽⁴⁾ www.emcdda.europa.eu/publications/topic-overviews/cannabis-policy/html_en

⁽⁵⁾ www.emcdda.europa.eu/publications/joint-publications/cannabis-and-driving

www.emcdda.europa.eu/news/2017/9/symposium-drug-impaired-driving_en

⁽⁶⁾ www.emcdda.europa.eu/activities/action-on-new-drugs

www.emcdda.europa.eu/publications/rapid-communications/fentanils-and-synthetic-cannabinoids-ews-update

⁽⁷⁾ Вж. глава 3 и www.emcdda.europa.eu/topics/prison

⁽⁸⁾ www.emcdda.europa.eu/publications/rapid-communications/nps-in-prison

⁽⁹⁾ www.emcdda.europa.eu/darknet

⁽¹⁰⁾ www.emcdda.europa.eu/topics/pods/benzodiazepines

⁽¹¹⁾ Вж. глава 3 и www.emcdda.europa.eu/publications/insights/take-home-naloxone

⁽¹²⁾ www.emcdda.europa.eu/countries